

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrlet 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele: 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravišтво „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušlja do odpovedi. — Udje „Katoliškega školskega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravišтво: Koroška cesta šte. 5 sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 18 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka pettivrsta 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Slovenski poslanci pri c. kr. namestniku.

Tudi življenje v zaledju spreminja vsak dan svojo obliko. Kar je večeraj bilo, je že danes pozabljeno, vsak dan prinese nove zahteve, nove potrebe, nove želje. Da se naznanijo na merodajnem mestu potrebe in želje slovenskoštajerskega prebivalstva, ki so se ravno zadnje dni pojavile z vso silo med nami, sta se v imenu Slovenske Kmečke Zveze poslanci dr. Korošec in odbornik dr. Verstovšek dne 16. oktobra oglašila pri c. kr. namestniku v Gradcu ter mu predložila in razložila te-le želje, ki jih zbrane v točke nakratko objavimo:

1. Pri rekviriranju krompirja in sena, ki se sedaj vrši, bi se naj za ljudi, oziroma za živino potrebna množina pustila. Oddaja se naj torej enakomerno razdeli na vse dele dežele in v posameznih delih na okraje in občine, da se ne bo zahtevalo celo več, kakor je v občini za oddajo na razpolago.
 2. V vseh vprašanih živil in prehranitve se naj postopa z vso odkritosrčnostjo, da se ljudstvo zamore po razmerah ravnati.
 3. Občevanje političnih in žitnoprmetnih uradnikov naj bo vedno uljudno in njih uradovanje hitro.
 4. Narodnojezikovne razmere pri slovenskoštajerskih okrajnih glavarstvih.
 5. Židovski begunci se naj iz preživljenjskih in zdravstvenih ozirov spravijo v dežele z boljšimi žetvami in zdravejšim podnebjem.
 6. Sedaj je najprimernejši čas, da se poskrbi za prehranitev Haloz, v katero svrhu se jim naj še pravočasno nakupi krompirja, fižola, moke itd.
 7. Tudi za prehranitev goriških beguncev na primer pri Mozirju se bi naj vse potrebno oskrbelo.
- Gospod c. kr. namestnik je obljubil, vsa mu predložena vprašanja dobrohotno proučiti in po možnosti najhitreje potrebno ukreniti.

Še nekaj o jedilnih gobah.

(Napisal šolski ravnatelj A. Kosi.)

Ni ga menda človeka, ki bi v sedanjem izrednem času na vso moč ne skrbel za to, da bi ne — stradali! V rednih razmerah in v mirnem času je dobil tu ali tam tudi brezskrben človek, t. j. lenuh, kaj za svoj lačni želodec — vse drugače pa je to sedaj, ko moramo vsi misliti na to, kako se preživimo, ko gre vse na karte, vse na dekagrame ali če hočete tudi na grame. Kaj čudo torej, da smo se vsi razveselili, ko je po dolgotrajni suši pred nedavnim časom topel dež namočil željno zemljo, in so po naših gozdih vsklile med raznimi strupenimi gobami tudi jedilne gobe ali glhve. Naše skrbne gospodinje so sicer vsako leto uporabile dano priliko ter nasušile za zimo več ali manj gob, a letos, ko so nas tudi oblastva opozarjala na redilnost „gozdnega mesa“, kakor nekateri gobe zžok njihove redilnosti imenujejo, letos so se v tem oziru še prav posebno odlikovale.

Dasi se nahaja, kakor prav piše v 40. številki letošnjega „Gospodarja“ g. dr. Fr. J., pri nas cela vrsta dobrih in okusnih gob, vendar je prav, da so naši ljudje glede gob previdni in da nabirajo le take vrste, ki jih dobro poznajo. Malo jih je, ki jih nabirajo, a okusne so vse; najokusnejša je sveda naša stara znanka globanja (jur, ponekod tudi k r a v š a imenovana, Boletus edulis), potem užitna lesička in končno borovka ali brezovka. Te tri vrste se več ali manj po vsem Slovenskem uživajo, četudi se dobe krajji, kjer se ljudje brezovke ali borovke še skrbno ogibljejo, ker jih moti to, da počrni, ali isto prerežejo ali zlomijo.

V očigled takih nesreč, ki se dogajajo vsako leto vsled uživanja strupenih gob, je prav, da so ljudje previdni, zakaj resnično je pravilo: „Kdor gob dobro ne pozna, naj jih ne nabirajo“, toda, škoda je vendar, da po nekaterih krajih toliko borovk ali brezovk gre pod nič, ko bi vendar lahko služile name-

nu, za kateri jih je odločila božja Vsemogočnost. Piše teh vrstic bi rad, da bi se borovki priznala povsod prava vrednost in da bi se razpršili predsodki, ki vladajo glede te jedilne gobe še tuintam med preprostim ljudstvom.

Iz samega popisa se sicer ni nikdo naučil spoznavati gobe, zlasti če popisu ni dodana dobra slika ali če ne vidimo dotične gobe tudi v naravi — a mislim, da ne bode odveč, ako skušam kolikor mogoče v natančnem popisu brezovke ali topolovke vzbuditi v čitatelju zanimanje do te gobe, ki glede okusnosti le malo zaostaja za globanjo.

Kar se tiče imena, svedoči množina raznih znamenil, da jo ljudje poznajo, četudi povsod ne čislajo. Pravijo ji: brezovka, topolovka, topolka, borovka, freanja, dedec, turk, kapucinka. Znanstveno ime ji je: Boletus scaber, oziroma za turke: Boletus rufus.

Da se bova s prijaznim čitateljem bolje razumela, naj omenim, da razločujemo na vsaki gobi navadno 2 dela in sicer bet ali kocen in klobuk. Klobukova spodnja stran, ki ji pravimo plodna plast, je iz cevč ali pa iz listkov. Cevčke ima n. pr. globanja, listke pa mušnica. Razen teh delov ima vsaka goba v zemlji še neko mrežasto snov, ki ji pravimo podgobje (micelij). Gobe se množijo po semenju, ki tiči ali visi na spodnji strani klobuka v plodni plasti, ali pa po podgobju, ki je razpršeno po zemlji. Glede semenja, ki ga pri gobah imenujemo tros, omenim, da se o njega bistvu najlažje prepričaš, ako poveznaš zvečer klobuk popolno razvite globanje na bel papir — drugo jutro najdeš na papirju vse polno zelenkaste prahu, to je globanjino seme.

Naj ti opišem sedaj brezovko! Njen klobuk je mesnat, spočetka okroglast, blazinasto gladek, pozneje se pa razširi in je podoben popolno razvitemu globanjinemu klobuku. Ob vlažnem vremenu je površje klobuka lepljivo, to je, prijemlje se prstov, oči suhem pa usnjato suho; včasih je površje mrežasto razpokano. Glede na barvo pa skoraj pri nobeni go-

LISTER.

Vojni spomini.

(Napisal Januš Golec.)

(Dalje.)

Nisem se pustil dolgo prositi, ker je itak tudi meni silil žolč do grla. Smuknil sem v hlače in iskal dolgo kakega za udariti pripravljene parajkla. Po naključju sem otipal v kot postavljeno polkovnikovo zvesto družico, na koncu pošteno okovano palico, če ni bolje — batino.

Tako oborožen sem stopil na dvorišče v lunin svit, v katerega se je zaganjal razvajeni pesun s tako spanje odganjal očim: av—u—u! Ko je pa zapazil mene z batino, je trenutno prekinil svojo godbo, veriga je zarožljala in kosmatin me je prav nedolžno pogledoval iz svoje hišice. Že so me jeli obsipovati žarki sočutja pri pogledu na plaho žival, a nekaj mi je šepnilo: Nocoj ali pa nikoli!

Močno sem potegnil za verigo in pes je prisiljen stopil iz svojega brloga. Čul se je švist batine po zraku in parkrat je pošteno padlo po nočnem godcu. Nisem se ogledal po dobro odmerjenih udarcih, ali je pes smuknil nazaj v hišico ali je obležal omamljen pred stanom. Toliko pa vem, da, ko sem postavil polkovnikovo palico v kot, je bila mnogo krajša nego takrat, ko sem jo bil vzel v roke. Tisto noč se kužek ni več oglašil in oba s Francelom sva dobro spala.

Gospod polkovnik je po navedi valike poproje vstajal in se podel s palico v roki krog vojsne kot

mi drugi. Predramil me je drugega jutra njegov zelo glasni:

„Justo, ti mreina, kdo mi je odlomil tako velik kos palice?“

Nedolžni Justo, sluga oberstov, pa je zmedeno gledal palico in gospoda in skomignil s plahim:

„Gospod, bogzna.“

Stari pa se ni zadovoljil s tem splošnim odgovorom in je Justu trdo zabičal, da s krivcem mora na dan, če ne, bode na njemu zlomil še ostali deleč batine.

Franci je kihal smeha pod očejo, meni pa ni bilo za smeh, ker se mi je smilil ubogi Justo in drugič, ustrašil sem se že vnaprej porcije dobrih ter svarilnih nauk, ki mi jih bode oberst zabil v ušesa, ako mu odkrijem svojo krivdo.

Taisto predpoldne sva šla s Francelom na pivo in pozabil sem na Justa in zlomljeno palico. Ravno opoldne stopim nič hudega sluteč na dvorišče našega stanu in doigral se mi je pred očmi in ušesi mučen prizor, ki mi je poklical v lahkomišljeni spomin zbitega psa in zlomljeno palico. Pred pasjo hišico je stal sam gospod oberst in obe ženi. Jedna je držala v roki znak in dokaz nočnega napada na hišnega čuvaja, kosec odlomljene batine. Stari se je zaklinjal na svojo častniško čast, da spada oni del lesa in železa res k njegovi palici, on pa glavo, pri svoji starosti in visokem dostojanstvu ni pretepal psa. Ali obljubil pa je trdno, da bode odkril in kaznoval neusmiljenega pretepača.

Precej molče smo pojedli kosilo. Pri črni kavi pa izvleče gospod oberst iz žepa odlomljeni del svoje palice in ga položi na mizo, motreč naju s Francelom s predstojniškim pogledom in vpraša:

„Kdo izmed vaju je zlomil nocoj mojo palico na psu?“

Kaj sem hotel, rdečica me je oblila in priznal sem povešenih oči:

„Jaz, gospod oberst.“

Sklesano sem pričakoval ploho dobrih nauk in navedil za prihodnost, pa stari je samo s prstom pokazal proti vratom in zapovedal:

„Pojdite takoj k damam in obtožite se na moje povelje sami!“

O ti moj Bog ti, to je bil huč ukaz, ki ga pa nisem pričakoval in bi bil rajši sprejel vagonne svarilnih besed, nego to samoobtožbo vojaka vpričo zlorabljenosti gostoljubnosti. Sam ne vem, kako sem se izmuzal iz jedilne sobe, da bi nastopil križev pot — saj sem se dobro zavedal, da bode danes romalo k pogrebu: vino, čaj in gosje bedre. Težko bi mi bilo zaupati papirju, kolikokrat sem premeril pritajenih korakov hodnik pred ženskim stanovanjem in kako mi je v snamu in zadregi tolklo srce. Že dolgo me niso kake besede tako pretresle kot pri vstopu v sobo žensk njun vsklik in pozdrav:

„Lepo, prav lepo od vas, da prihajate danes že tako rano k nam!“

Pot sramu in zavesti krivde sta mi oblila čelo, ko dobrotnicama nisem odgovoril, nisem sprejel ponujenega sedeža, ampak pomolil sem jima pod oči kosec palice z obtožbo:

„Ne gospod oberst, ampak jaz sem bil.“

Obe ženi sta se spogledali, kakor na povelje prekrizali roke na prsih, ravno tako, kakor vidimo naslikanega sv. Franciška Asiškega, in starejša mi je svarilno privoščila še besede:

„To, to, ne, kaj takaj, pač ni za pava gosn. za“ (duhovnika)